

УДК 340.341.2

DOI <https://doi.org/10.32782/2224-6282/149-14>

Штефан Н. М.

НТУ «Дніпровська політехніка»

Shtefan N.

NTU "Dnipro University of Technology"

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У статті на базі аналізу кількості підприємств, що впроваджували інновації, джерел фінансування інноваційної діяльності, а також витрат на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт визначено недостатність фінансування інноваційної діяльності, низьку активність підприємств, невідповідний розподіл витрат між фундаментальними дослідженнями, прикладними дослідженнями та науково-технічними розробками. Таке становище не сприяє інноваційному розвитку країни. Крім недостатнього фінансування інноваційної діяльності в Україні існують проблеми в реалізації результатів інноваційної діяльності. Країні необхідно перейти від моделі інноваційного розвитку під назвою «відштовхування від технологій» до моделі «притягнення попиту», яка застосовується у відкритій ринковій економіці і інноваційний процес починається не з науково – дослідної роботи, а з оцінки бізнес-можливостей і попередньої оцінки ринку продукту. Така модель забезпечує фінансування пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, а не витрачання коштів на безліч потенційних інвестиційних проектів, які можуть не дійти навіть до стадії маркетингу. Крім того, ключовим завданням інноваційного розвитку є ефективне використання знань, що генеруються в рамках наукових досліджень. Тому трансфер технологій є однією зі складових реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності. Для цього ключовою ланкою Національної інноваційної системи повинні стати університети. Технічні університети з виключно освітньої та дослідницької установи повинні перетворитися в джерело інновацій та інноваційних бізнесів, стати університетом підприємницьким. Тому необхідно не просто навчати інноваційному підприємництву, а й стимулювати створення стартапів на власній базі. Вдосконалення інституційного середовища через посилення його складових дасть змогу досягти позитивного економічного ефекту, що знаходить прояв у створенні організаційно-економічних умов для ефективного конкурентоспроможного розвитку країни при збереженні людського капіталу. Метою дослідження є розробка і удосконалення складових інституційного середовища країни для ефективного конкурентоспроможного розвитку при збереженні і розвитку людського капіталу як рушійної сили для зміни місця України у світовому розподілі економічних сил.

Ключові слова: інституційний механізм; людський капітал; трансфер технологій.

FORMATION OF INSTITUTIONAL MECHANISM FOR ENTERPRISE INNOVATIVE ACTIVITY

The lack of financing for innovation, low activity of enterprises, the inappropriate cost sharing between basic research, applied research based on the analysis of the number of innovative enterprises, sources of funding for innovation activities, as well as the cost of research and development by type of work have been analyzed in the article. This situation does not contribute to the innovative development of the country. In addition to the lack of funding for innovation in Ukraine, there are problems in implementing the results of innovation. The country needs to move from a model of innovative development called "technology-driven" to a "demand-driven" model that is applied in an open market economy and the innovation process begins not with research, but with the assessment of business opportunities and preliminary assessment of the product market. This model provides funding for priority areas for innovation rather than spending on many potential investment projects that may not even reach the marketing stage. Also, the key objective of innovative development is the effective use of knowledge generated through research. Therefore, technology transfer is one of the components of the implementation of priority areas of innovation. Universities should become a key part of the National Innovation System. Technical universities from a purely educational and research institution must become a source of innovation and innovative business, and become an entrepreneurial university. It is necessary not only to teach innovative entrepreneurship, but also to encourage the creation of their own startups. Improving the institutional environment by strengthening its components will allow to achieve a positive economic effect, which is manifested in the creation of organizational and economic conditions for effective competitive development of the country while maintaining human capital. The purpose of the study is to develop and improve the components of the country's institutional environment for effective competitive development while preserving and developing human capital as a driving force for changing Ukraine's place in the global distribution of economic forces.

Keywords: institutional mechanism; human capital; technology transfer.

JEL Classification: O21, O32

Актуальність. В сучасних умовах зростаючої інтеграції і взаємної залежності країн, запорукою усунення технологічного відставання країни є інноваційний розвиток. Але зі зміною технологічних умов необхідно формувати ті інститути, які дають змогу ефективно використовувати ці зміни. Революційні технологічні зміни однократно розширюють межі виробничих можливостей, а інституційні зміни мають стимулювати

інноваційну діяльність в довгостроковій перспективі. Тому подолання інституційних обмежень інноваційного розвитку країни є актуальною задачею сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам інноваційного розвитку присвячені праці багатьох вчених. Вагомий вклад у розробку проблем інноваційного розвитку вніс Й. Шумпетер [1]. Теоретичні та методологічні засади державного регулювання іннова-

ційної діяльності розкриті в працях С.В. Валдайцева [2]. Серед вітчизняних вчених в даному напрямі слід виділити роботи З.С. Варналія [3]. Проблема посилення взаємозв'язків між учасниками інноваційного процесу, розвитку традиційних і впровадження нових для України форм їх інтеграції займалися В. Занько [4], А.А. Гриценко [5]. Однак питання складових інституційного середовища інноваційного розвитку вимагають подальшого вивчення і є актуальною задачею сьогодення.

Мета дослідження. Метою дослідження є розробка і удосконалення складових інституційного середовища країни для ефективного конкурентоспроможного розвитку при збереженні і розвитку людського капіталу країни як рушійної сили для зміни місця України у світовому розподілі економічних сил.

Виклад основних результатів дослідження. Характерною ознакою науково-технічного прогресу в сучасну епоху є його істотне прискорення, що призвело, в свою чергу, до прискорення зміни технологічних укладів у багатьох країнах світу і поглибило їх диференціацію за показниками розвитку.

В Україні практично вичерпаними є резерви зростання на базі більш ефективного використання наявних потужностей та робочої сили. І якщо з приводу технологічної готовності (табл. 1) Україна стабільно має низький рейтинг (81-86 позиція), то стосовно людського капіталу, Україна мала певні переваги (добре розвинену систему освіти, значний науковий базис) і це ті позиції у міжнародних індикаторах інноваційної активності, де Україна посідає відносно високі місця (табл. 1).

Основою української інноваційної конкурентоспроможності має стати людський капітал, а також знання і результати наукових досліджень. Але за умов зани-

женості ціни людської праці відкриття безвізового режиму сприяло відтоку кращих спеціалістів за кордон в пошуках адекватної оплати їх праці. Як наслідок, в Україні професійна якість спеціалістів погіршилась, а оплата їх праці підвищилась у зв'язку з дефіцитом професійних робочих майже у всіх сферах господарства.

Будучи інтелектуальним інвестором для інших країн, Україна втрачає можливість підвищувати свою конкурентоздатність за рахунок людського капіталу, що і відображає зниження її позиції з 36 до 43 за останні три роки.

В Україні зі сторони держави спостерігається відставання законодавства від господарських реалій і потреб, можливість його неоднозначної інтерпретації, корупція, різні правила гри для різних учасників ринку.

Зі сторони бізнесу спостерігається орієнтація на короткостроковий результат (переважно торгівельно-посередницька діяльність) замість довгострокового інноваційно-інвестиційного виробництва. Крім того, та частина бізнесу, яка має політичну владу або вплив на прийняття рішень, не зацікавлена в проведенні ефективних інституційних реформ.

Тому в Україні постійно скорочується питома вага витрат на інноваційну діяльність у ВВП (таблиця 2).

Низькою залишається інноваційна активність промислових підприємств України – на рівні 12-15% останнє п'ятиріччя (таблиця 3).

А частка обсягу реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції знизилась до рекордних 0.7-0.8%.

Інноваційне підприємництво є найважливішою складовою національної інноваційної системи, його головним завданнями є перетворення інтелектуаль-

Таблиця 1

Позиція України за міжнародними показниками інноваційної активності

Назва показника	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Глобальний інноваційний індекс	64	56	50	43
людський капітал і дослідження	36	40	41	43
бізнесовий досвід	78	73	51	46
науково-практичні результати	34	33	32	27
результати творчої діяльності	75	58	49	45
Індекс глобальної конкурентоспроможності	76	79	85	81
Вища освіта і професійна підготовка	40	34	33	35
Технологічна готовність	85	86	85	81

Джерело: [6; 7]

Таблиця 2

Питома вага витрат на інноваційну діяльність у ВВП України, %

Роки	Номінальний валовий внутрішній продукт України, млн. грн.	Загальна сума витрат на інноваційну діяльність, млн. грн.	Питома вага витрат на інноваційну діяльність у ВВП України, %
2010	1082569	8045,5	0.74
2011	1316600	14333,9	1.09
2012	1408889	11480,6	0.81
2013	1454931	9562,6	0.66
2014	1566728	7695,9	0.49
2015	1979458	13813,7	0.70
2016	283182	23229,5	0.97
2017	2982920	9117,5	0.31
2018	3558706	12180,1	0.34

Джерело: [8]

Таблиця 3

Впровадження інновацій на промислових підприємствах України

Роки	Частка кількості підприємств, що впроваджували інновації (продукцію та/або технологічні процеси), в загальній кількості промислових підприємств, %	Впроваджено нових технологічних процесів, од	У т.ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	Впроваджено виробництво інноваційних видів продукції (товарів, послуг), од	З них нові види техніки	Частка обсягу реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг) у загальному обсязі реалізованої продукції промислових підприємств, %
2010	11,5	2043	479	2408	663	3,8
2011	12,8	2510	517	3238	897	3,8
2012	13,6	2188	554	3403	942	3,3
2013	13,6	1576	502	3138	809	3,3
2014	12,1	1743	447	3661	1314	2,5
2015	15,2	1217	458	3136	966	1,4
2016	16,6	3489	748	4139	1305	Розрахунок не здійснювався
2017	14,3	1831	611	2387	751	0,7
2018	15,6	2002	926	3843	920	0,8

Джерело: [9]

Таблиця 4

Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств

Роки	Витрати на інновації, млн.грн	У тому числі за рахунок коштів							
		власних		державного бюджету		інвесторів-нерезидентів		інших джерел	
		Сума	Питома вага, %	Сума	Питома вага, %	Сума	Питома вага, %	Сума	Питома вага, %
2010	8045,5	4775,2	59.35	87,0	1.08	2411,4	29.97	771,9	9.60
2011	14333,9	7585,6	52.92	149,2	1.04	56,9	0.39	6542,2	45.64
2012	11480,6	7335,9	63.90	224,3	1.95	994,8	8.66	2925,6	25.49
2013	9562,6	6973,4	72.92	24,7	0.26	1253,2	13.11	1311,3	13.71
2014	7695,9	6540,3	84.99	344,1	4.47	138,7	1.80	672,8	8.74
2015	13813,7	13427,0	97.20	55,1	0.40	58,6	0.42	273,0	1.98
2016	23229,5	22036,0	94.86	179,0	0.77	23,4	0.10	991,1	4.27
2017	9117,5	7704,1	84.50	227,3	2.50	107,8	1.18	1078,3	11.82
2018	12180,1	10742,0	88.19	639,1	5.25	107,0	0.88	692,0	5.68

Джерело: [9]

ного продукту – новації на інновацію, що має ринковий потенціал, виступає чинником ефективності та конкурентоспроможності національної економіки. Однак для його ефективного розвитку є необхідним досконале функціонування всіх суб'єктів інституційного середовища, в якому воно перебуває, а також налагоджена взаємодія одного з іншим.

У контексті фінансового забезпечення інноваційного розвитку особливо важливою є наявність власних фінансових ресурсів суб'єктів господарювання. Це підтверджують дані табл. 4, що в останні п'ять років на інновації використовують в основному власні кошти (більше 85% загального обсягу фінансування). Питома вага бюджетних коштів невисока, але має позитивне зрушення до зростання і у 2018 році досягла 5.25% від загальних витрат на інновації. Практично в 30 разів зменшилось фінансування за рахунок коштів інвесторів-нерезидентів, питома вага інших джерел фінансування також невисока (5.68% у 2018 році).

Проте, необхідно не тільки мати достатній обсяг коштів, але й вірно їх реалізувати. Дані таблиці 5 показують, що за останні роки витрати на фундамен-

тальні дослідження і розробки від 3 до 10 разів менші ніж витрати на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення.

Питома вага витрат на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення коливається в межах 62-68%. Значною мірою це відбувається внаслідок значного зносу основної маси всіх основних засобів усіх галузей промисловості.

Придбані ж ліцензійні технології не належали до останніх досягнень у науково-технологічній сфері та надходили із-за кордону в середньому з десятирічним запізненням. Зменшувало ефективність впливу трансферу технологій на реалізацію пріоритетів технологічного розвитку й відсутність законодавства, яке б забороняло імпортування технологій і здійснення іноземних технологічних інвестицій без чітких вимог стосовно їхньої новизни та позитивного впливу на розвиток пріоритетних секторів української економіки.

Одним з основних принципів системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку є збалансованість співвідношення фундаментальних і прикладних наукових досліджень (табл. 6).

Таблиця 5

Загальний обсяг витрат за напрямками інноваційної діяльності промислових підприємств, млн. грн.

Роки	Витрати на інновації	У тому числі за напрямками			
		дослідження і розробки	придбання інших зовнішніх знань	придбання машин обладнання та програмного забезпечення	інші витрати
2010	8045,5	996,4	141,6	5051,7	1855,8
2011	14333,9	1079,9	324,7	10489,1	2440,2
2012	11480,6	1196,3	47,0	8051,8	2185,5
2013	9562,6	1638,5	87,0	5546,3	2290,9
2014	7695,9	1754,6	47,2	5115,3	778,8
2015	13813,7	2039,5	84,9	11141,3	548,0
2016	23229,5	2457,8	64,2	19829,0	878,4
2017	9117,5	2169,8	21,8	5898,8	1027,1
2018	12180,1	3208,8	46,1	8291,3	633,9

Джерело: [9]

Таблиця 6

Витрати на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт, (млн.грн)

	Усього, у фактичних цінах	У тому числі на виконання					
		фундаментальних наукових досліджень		прикладних наукових досліджень		науково-технічних (експериментальних) розробок	
		Сума	Питома вага, %	Сума	Питома вага, %	Сума	Питома вага, %
2010 ¹	8107,1	2175,0	26.83	1589,4	19.62	4342,7	53.55
2011 ¹	8513,4	2200,8	25.85	1813,9	21.31	4498,7	52.84
2012 ¹	9419,9	2615,3	27.76	2023,2	21.58	4781,4	50.75
2013 ¹	10248,5	2698,2	26.33	2061,4	20.11	5488,9	53.56
2014 ^{1,2}	9487,5	2452,0	25.85	1882,7	19.84	5152,8	54.31
2015 ^{1,2}	11003,6	2460,2	22.36	1960,6	17.82	6582,8	59.82
2016 ²	11530,7	2225,7	19.30	2561,2	22.21	6743,8	58.49
2017 ²	13379,3	2924,5	21.86	3163,2	23.64	7291,6	54.50
2018 ²	16773,7	3756,5	22.40	3568,3	21.27	9448,9	56.33

1 Дані за 2010-2015 роки перераховано без урахування витрат на виконання науково-технічних послуг.

2 Дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: [9]

Згідно даним табл.6, питома вага витрат на фундаментальні наукові дослідження за останні десять років знижується і майже дорівнюється питомій вазі витрат на прикладні наукові дослідження при стабільно високих витратах на науково-технічні розробки.

Таке становище не сприяє інноваційному розвитку країни.

У світовій практиці існують різні підходи до реалізації інноваційної діяльності:

- модель «відштовхування від технологій»;
- модель «притягнення попиту».

Традиційно українська інноваційна система – це модель «відштовхування від технологій». Вона вимагає великих інвестицій у значну кількість потенційних інноваційних процесів, з яких не всі досягнуть ринкової стадії, а можуть стати просто самоціллю. Тому це дуже дорогий підхід, у якому чергуються такі фази: науково-дослідні роботи, пілотне виробництво, промислове виробництво, маркетинг. Ця модель працює тільки в умовах гарантованого попиту на продукт, який забезпечується лише на сильно регульованому ринку.

У відкритій ринковій економіці інноваційний процес починається не з науково-дослідницьких робіт,

а з оцінки бізнес-можливостей і попередньої оцінки ринку продукту, що планується розробити, і, лише потім, починаються науково-дослідні роботи – від ідеї до продукту високого ринкового попиту.

Сучасний стан інноваційної діяльності є наслідком відсутності стратегічного бачення та послідовної державної політики щодо переведення України на інноваційний шлях розвитку.

Держава повинна зосередитись на розвитку пріоритетних секторів української економіки.

Стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності на 2011-2021 роки:

- 1) освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії;
- 2) освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки;
- 3) освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій;
- 4) технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу;

5) впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики;

6) широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища;

7) розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки.[10]

Бюджетне фінансування інноваційної діяльності та трансферу технологій за стратегічними пріоритетними напрямками представлені в табл. 7.

Обсяги фінансування всіх стратегічних пріоритетів у 2018 р. зросли порівняно з 2017 р. на 12,5%, але темп зростання знизився порівняно з 2017 роком до 2016 року (33,5%).

Обсяг фінансування 4 стратегічного інноваційного пріоритету "Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу" є найвищим серед усіх пріоритетів

на протязі останніх трьох років, він номінально зріс на 1,3% і досяг 153444,2 тис. грн. Це ще раз підтверджує стратегію на деіндустріалізацію країни. Його частка (52,65%) у загальних обсягах фінансування порівняно з 2017 р. зменшилася за рахунок значного зростання цього показника за 2-м та 7-м стратегічними пріоритетами.

Другу позицію за обсягами фінансування інноваційної діяльності займає стратегічний пріоритет 3 "Освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій" – 45315,30 тис. грн або 15,55% від загального обсягу бюджетного фінансування стратегічних пріоритетів інноваційної діяльності (2017 р. – 13,88%).

Найменший обсяг фінансування у 2018 р. спрямовано на 5-й стратегічний пріоритет "Впровадження нових технологій та обладнання для якісного медич-

Таблиця 7

Бюджетне фінансування інноваційної діяльності та трансферу технологій за стратегічними пріоритетними напрямками у 2016-2018 рр., тис. грн.

Стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності	2016		2017		2018	
	Сума	Питома вага, %	Сума	Питома вага, %	Сума	Питома вага, %
1. Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії	20101,96	10.33	15212,73	5.87	17094,31	5.87
2. Освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки	6274,01	3.22	11710,93	4.52	18729,10	6.42
3. Освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій	16345,33	8.40	35979,56	13.88	45315,30	15.55
4. Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу	115563,30	59.40	151412,50	58.43	153444,23	52.65
5. Впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики	5023,95	2.58	4871,42	1.88	5356,06	1.84
6. Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища	23687,27	12.17	29182,88	11.26	32213,93	11.05
7. Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки	7562,39	3.90	10759,69	4.16	19299,91	6.62
Всього за пріоритетами	194558,20	100	259129,71	100	291452,84	100

Джерело: [11]

Таблиця 8

Надходження від передання технологій, створених за бюджетні кошти, за стратегічними пріоритетними напрямками на внутрішньому та зовнішньому ринках у 2016-2018 р.р.

Роки	Передано технологій				Обсяг фінансування, тис. грн.	Обсяг надходжень, тис. грн.
	Всього	в тому числі		в тому числі промисловим підприємствам		
		внутрішній ринок	зовнішній ринок			
2016	1074	1064	10	108	194558.20	68527,92
2017	1798	1744	54	947	259129.71	79232,75
2018	1831	1774	57	1123	291452.84	96056,80

Джерело: [11]

ного обслуговування, лікування, фармацевтики" – 5356,06 тис. грн або 1,84% від загального обсягу фінансування всіх стратегічних пріоритетів.

Пріоритет 7 "Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки", займаючи четверту позицію за обсягами фінансування, порівняно з 2017 р. має найвище зростання за обсягами фінансування (в 1,8 разу) та за часткою в загальних обсягах бюджетного фінансування (на 2,5 в. п.). Суттєве збільшення обсягу фінансування (в 1,6 разу) та його частки (майже в 2 рази.) відбулося також і за стратегічним пріоритетом 2 "Освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки".

Ключовим завданням у галузі науково-технічного розвитку є ефективне використання знань, що генеруються в рамках державних досліджень (табл. 8).

Трансфер технологій є однією з ключових складових реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності (як і їх фінансування), який згідно із Законом України "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій" передбачає передачу технології, створеної за результатами науково-технічної діяльності, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами двостороннього або багатостороннього договору, яким устанавлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових [12]

Результати трансферу технологій свідчать про активізацію цього процесу для промислових підприємств (збільшення питомої ваги переданих технологій промисловим підприємствам з 10% у 2016 році до 61.33% у 2018 році).

Однією з основних перешкод на шляху до інноваційного розвитку є проблеми в інституційному середовищі.

Доцільним є напрацювання досвіду ефективної передачі технологій університетами підприємницькому сектору з метою успішної комерціалізації результатів університетських досліджень. Для цього ключовою ланкою Національної інноваційної системи повинні стати університети. Технічні університети з виключно освітньої та дослідницької установи повинні перетворитися в джерело інновацій та інноваційних бізнесів, стати університетом підприємницьким.

Для цього необхідно, по-перше, не просто навчати інноваційному підприємництву, а й стимулювати створення стартапів на власній базі.

По-друге, необхідно створити ефективну систему взаємодії (прямого контакту) між дослідницькими університетами, бізнесом і державою. На сьогодні саме університети можуть претендувати на роль сполучної ланки між наукою та промисловістю. Вони мають досвід: багато хто з них вже десятиліття виконує господарні роботи за замовленнями підприємств.

По-третє, провести реформу у сфері прав на інтелектуальну власність, щоб права на розробки, що виникли за рахунок державної фінансової підтримки, мають належати університетам і науковим організаціям, в яких були здійснені.

Висновки. Вдосконалення інституційного середовища через посилення його складових дасть змогу досягти позитивного економічного ефекту, що знаходить прояв у створенні організаційно-економічних умов для ефективного конкурентоспроможного розвитку, ефективному використанні природних ресурсів, збереженні і розвитку людського капіталу.

Список використаних джерел:

1. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия / Й. А. Шумпетер ; [пер. с нем.]. – М.: Эксмо, 2007. – 864 с.
2. Валдайцев С.В. Управление инновационным бизнесом. Учебн. пособие для вузов.– М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 343с.
3. Варналій З.С. Институційне забезпечення конкурентного розвитку підприємництва в Україні / З.С. Варналій, О.В. Панасюк. – К.: Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. – № 124/125. – 2011. – С. 25-28. – Режим доступу: <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/archives/6038>
4. Зянько В. Институційне середовище як умова ефективного функціонування інноваційного підприємництва / В. Зянько // Наукові праці ДонНТУ (Серія економічна). – 2006. – Вип. 103–1. – С. 210–216.
5. Институційні трансформації соціально-економічної системи України: монографія/ за ред. чл.-кор. НАН України Гриценко А.А.: НАН України, ДУ «Інститут економічного прогнозування НАН України». – К., 2015. – 344 с.
6. The Global Competitiveness Report 2017–2018. World Economic Forum. Geneva. <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>
7. Global innovation Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.global-innovationindex.org/>
8. ВВП України: структура і динаміка (2010-2018 рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.index.minfin.com.ua>
9. Статистична інформація. Економічна статистика / Наука, технології та інновації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
10. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2012, № 19-20, ст. 4).
11. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2018 році: аналітична довідка Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2018 році: аналітична довідка / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша та ін. – К.: УкрІНТЕІ, 2019. – 80 с.
12. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2006, № 45, ст. 1).

References:

1. Shumpeter Y.A. (2007). Teoriia ekonomicheskoho rozvittia. Kapitalizm, sotsializm i demokratiia [The theory of economic development. Capitalism, socialism and democracy]. M.: "Eksmo. [in Russian].
2. Valdaitsev S.V. (2001).Upravlenie innovatsionnym biznesom.[Management of innovative business]. M.: YUNITI-DANA. [in Russian].

3. Varnalii Z.S. (2011). Instytutsiine zabezpechennia konkurentnoho rozvytku pidpriemnytstva v Ukraini [Institutional support for competitive business development in Ukraine]. K.: Visnyk KNU imeni Tarasa Shevchenka №124/125, 25-28 [in Ukrainian].
4. Zianko V. (2006). Instytutsiine seredovyshche yak ymova efektyvnoho funktsionuvannia innovatsiinoho pidpriemnytstva [Institutional environment as a condition for effective functioning of innovative entrepreneurship]. Naukovi pratsi DonNTU – Scientific works DonNTU, 103-1, 210-216 [in Ukrainian].
5. Hrytsenko A.A. (2015). Instytutsiini transformatsii sotsialno-ekonomichnoi systemy Ukrainy [Institutional transformations of the socio-economic system of Ukraine]. Kyiv: NAN Ukrainy, DU “Instytut ekonomichnoho prohnozuvannia NAN Ukrainy [in Ukrainian].
6. The Global Competitiveness Report 2017–2018. World Economic Forum. Geneva <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>
7. Global innovation Index (n.d.). Retrieved from: <http://www.global-innovationindex.org/>
8. VVP Ukrainy: struktura i dynamika (2010-2018 roky) (n.d.). Retrieved from: <http://www.index.minfin.com.ua>
9. Statystychna informatsiia. Ekonomichna statystyka Ukrainy. Nauka, tekhnolohiia ta innovatsii [Statistical information. Economic statistics of Ukraine / Science, technology and innovation]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua>
10. Zakon Ukrainy “Pro prioritetni napriamy innovatsiinnoi diialnosti v Ukraini” [the Law of Ukraine “On Priority Areas of Innovation in Ukraine” (Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2012, № 19-20, st. 4). [in Ukrainian].
11. Pisarenko T.V., Kvasha T.K., Rozhkova L.V., Paladchenko O.F., Bohomazova V.M., Molchanjva I.V. et al. (2019). Stan innovatsiinnoi diialnosti ta diianosti u sferi transferu tekhnolohii v Ukraini u 2018 rotsi: Analitychna dovidka [State of Innovation and Technology Transfer Activity in Ukraine in 2018: Analytical Reference]. K.: UkrNTEI. [in Ukrainian].
12. Zakon Ukrainy “Pro derzhavne rehuliuвання diialnosti u sferi transferu tekhnolohii” [the Law of Ukraine “On State Regulation of Activities in the Field of Technology Transfer” (Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2006, № 45, st. 1). [in Ukrainian].